

STYRESAK

GÅR TIL:	Styremedlemmer
FØRETAK:	Helse Vest RHF
DATO:	30.07.2020
SAKSHANDSAMAR:	Carina Paulsen Mæland
SAKA GJELD:	Strategisk videreutvikling av spesialisthelsetenesta til den samiske befolkning - felles styresak
ARKIVSAK:	2019/7150
STYRESAK:	099/20
STYREMØTE:	02.09. 2020

FORSLAG TIL VEDTAK

Styret slutter seg til strategidokumentet «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» og at dokumentet oversendes oppdragsgiver Helse- og omsorgsdepartementet med følgende prioriteringer:

- Strategi for økt kvalitet og kompetanse i spesialisthelsetjenesten prioriteres i første fase, i nært samarbeid med primærhelsetjenesten.
- Det utarbeides en nasjonal handlingsplan som omfatter helsetjenester til den samiske befolkningen.
- I henhold til de regionale helseforetakenes sørge for ansvar bør det jobbes videre med overordnet organisering av samiske spesialisthelsetjenester. Modell 1, videreutvikling av dagens organisering, anbefales.

Oppsummering

Styrebehandling av strategidokument «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» er utarbeidet av Helse Nord, og skal styrebehandles i alle regionale helseforetak. Saken er derfor på bokmål.

Det har vært en bred sammensetning i styrings- og prosjektgruppen. Sametinget, alle landets regionale helseforetak, kommunesektorens organisasjon (KS), samiske fag- og forskningsmiljø, brukere og tillitsvalgte har vært representert.

En videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen bør ta utgangspunkt det ordinære tjenestetilbudet. Dagens organisering kan videreutvikles ved at helsetjenester til den samiske befolkningen styrkes i alle landets helseforetak tilpasset lokale behov og muligheter.

Gjennom å øke kompetanse om samiske pasienters behov, vil spesialisthelsetjenesten til den samiske befolkningen i alle fire helseregioner styrkes.

I Helse Vest er det ikke en stor samisk befolkning, men det er likevel viktig at helsepersonell i Helse Vest kjenner til samiske pasienters kulturelle og språklige behov.

Det viktigste tiltaket i Helse Vest vil være i integrere e-læringskurset om samisk kultur og den samiske pasient i læringsportalen. Programmets overordnede mål er å bygge opp samisk kulturkompetanse og kultursensitivitet blant personell i tjenestene.

Fakta

Nasjonale helsemyndigheter er gjennom norske lover og folkeretten forpliktet til å tilby likeverdige helsetjenester til den samiske befolkningen, og sørge for at det samiske perspektivet ivaretas i helsepolitiske satsinger, nasjonale planer og strategier. Gjennom blant annet ratifisering av ILO 169 har norske myndigheter anerkjent at samene har en særstilling som urfolk. Av ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 25 følger det at utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks eget ansvar og kontroll, slik at urfolk kan nyte godt av så høy fysisk og mental helsemessig standard som mulig.

Oppdrag:

Med bakgrunn i Meld. St.11. Nasjonal helse- og sykehusplan (2016–2019) ble det gjennom oppdragsdokument 2017 gitt følgende oppdrag til Helse Nord RHF:

- Helse Nord RHF skal ivareta strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen innenfor de rammer og prinsipper som framgår av Nasjonal helse- og sykehusplan.

I Nasjonal helse og sykehusplan skulle Helse Nord RHF også ivareta nødvendig samhandling og koordinering med øvrige helseregioner. Målet er at den samiske befolkningens behov for spesialisthelsetjenester blir godt ivaretatt, og at kompetanse om samisk helse, kultur og språk blir gjort tilgjengelig i hele landet.

Strategidokumentet konkluderer med at det kreves en betydelig kompetanseheving i spesialisthelsetjenesten for å sikre at samiske pasienter får et tilfredsstillende tilbud som er tilpasset samisk kultur, historie, levesett og språk.

I Helse Vest er det ikke en stor samisk befolkning, men det er likevel viktig at også helsepersonell i Helse Vest kjenner til samiske pasienters kulturelle og språklige behov.

Det viktigste kompetansehevende tiltaket i Helse Vest vil være å integrere e-læringskurset om samisk kultur og den samiske pasient i læringsportalen. Programmets overordnede mål er å bygge opp samisk kulturkompetanse og kultursensitivitet blant personell i tjenestene.

E-læringsprogrammet skal bidra til å øke kunnskapen slik at samiske pasienter og brukeres kulturelle og språklige behov blir ivaretatt. Programmet tar også opp den samiske pasientens møte med norsk personell helse, omsorg og sosialtjenesten.

Målgruppen er behandlere innom helse- og omsorgstjenesten, ledere, servicepersonell og politikere i Norge. Sekundær målgruppe er andre ansatte i kommune, fylkeskommune, spesialisthelsetjenesten og øvrige med behov for å øke sin samisk kulturkompetanse.

Kommentarer

Helse Nord RHF og Sametinget utarbeidet et felles prinsippdokument som dannet grunnlaget for videre arbeid. I henhold til prinsippdokumentet ble det utarbeidet et mandat til et nasjonalt prosjekt: «*Strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen*». Strategidokumentet fikk tittelen «*Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen*».

Styringsgruppen hadde sitt første møte i juni 2018. Prosjektgruppen påbegynte sitt arbeid i desember 2018. Strategidokumentet ble ferdigstilt i februar 2020 og vedtatt av styringsgruppen i mars 2020. Tre hovedstrategier ble beskrevet:

1. Strategi for overordnet organisering av samiske spesialisthelsetjenester.
2. Strategi for utarbeidelse av en nasjonal handlingsplan for samiske helsetjenester som omfatter kommune- og spesialisthelsetjenesten.
3. Strategi for økt kvalitet og kompetanse i spesialisthelsetjenesten.

- Sikre og utvikle kompetanse om samisk språk og kultur i spesialisthelsetjenesten
- Styrke og utvikle Sámi klinihkka og SANKS sin nasjonale funksjon
- Utvikle samisk tolketjeneste til et nasjonalt tilbud på nord- sør- og lulesamisk
- Opprette regionale og nasjonale samiske fag- og brukernetverk
- Opprette samiske helseteam

Felles interregionalt AD- møte 22. juni 2020

Strategidokumentet «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» ble behandlet 22. juni 2020 (Sak 065/2020). Konklusjon fra AD-møte:

Administrerende direktør i Helse Nord RHF, Helse Midt RHF, Helse Vest RHF og Helse Sør-Øst RHF slutter seg til at strategidokumentet *Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen* behandles som en felles styresak med utgangspunkt i følgende prioriteringer:

- a. Strategi for økt kvalitet og kompetanse i spesialisthelsetjenesten prioriteres i første fase, i nært samarbeid med primærhelsetjenesten.
- b. Det utarbeides en nasjonal handlingsplan som omfatter helsetjenester til den samiske befolkningen.
- c. I henhold til de regionale helseforetakenes sørge for ansvar bør det jobbes videre med overordnet organisering av samiske spesialisthelsetjenester. Modell 1, videreutvikling av dagens organisering, anbefales.

Medbestemmelse

Strategidokumentet ble drøftet med de konserntillitsvalgte og konsernverneombud i Helse Nord RHF, den 24. mars 2020 med følgende enighetsprotokoll:

1. Partene tar informasjonen om *Strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen – strategidokument*, til orientering.
2. Partene berømmer arbeidet som er gjort med strategidokumentet for strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen.
3. Partene gir sin tilslutning til strategidokument for spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen, med de endringer som ble orientert om under behandling av saken. KTV/KVO anmoder om at hele strategidokumentet oversettes til de tre samiske språk.
4. Partene forutsetter at det videre arbeid skjer i nært samarbeid med tillitsvalgte, vernetjenesten og brukerorganisasjoner.

Brukermedvirkning

Strategidokumentet ble behandlet i det Regionale brukerutvalget i Helse Nord RHF, den 13. mai 2020, jf. RBU-sak 28-2020. Følgende vedtak ble fattet:

1. Regionalt brukerutvalg takker for en god og gjennomarbeidet rapport med god brukermedvirkning.
2. Regionalt brukerutvalg har følgende innspill:
 - a. Brukermedvirkning bør vektlegges i videre strategiarbeid og i forskning.
 - b. Utvikling av digitale tjenester til samiske pasienter bør være et prioritert tiltak.
3. Regionalt brukerutvalg anbefaler at rapporten "Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen" behandles som felles styresak i alle landets regionale helseforetak.

Adm. direktørs vurdering

Strategidokumentet «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» er utarbeidet interregionalt ledet av Helse Nord RHF. Mange hensyn har vært tatt og mange interessenter har vært involvert.

Strategidokumentet konkluderer med at det kreves en betydelig kompetanseheving i spesialisthelsetjenesten for å sikre at samiske pasienter får et tilfredsstillende tilbud som er tilpasset samisk kultur, historie, levesett og språk. Det understrekes også at samene er en heterogen gruppe med ulike samiske språk, kultur, bosettingsområder og dermed ulike behov. Det vil derfor være vanskelig å se for seg at én type tilpasning av helsetjenestene vil være svaret på alle utfordringer for alle samiske befolkningsgrupper. Det er lovfestet i pasient- og brukerrettighetsloven at alle pasienter har rett til et likeverdig tilbud, men Strategidokumentet oppsummerer med at det vil være utfordrende, og sannsynligvis heller ikke riktig, å bygge opp nøyaktig det samme tilbudet til alle samer i hele landet.

Gjennom økt kvalitet og kompetanse om samiske pasienters behov (tiltak i strategi 3), vil spesialisthelsetjenesten til den samiske befolkningen i alle fire helseregioner styrkes. Tiltakene er gjennomførbare og kan igangsettes relativt raskt.

Det har ikke vært utarbeidet en nasjonal plan for helsetjenester til den samiske befolkningen siden regjeringen utga NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge. Etter 25 år bør det derfor utarbeides en ny nasjonal handlingsplan for samiske helsetjenester som omfatter både spesialist- og kommunehelsetjenesten (strategi 2).

Strategi for overordnet organisering av samiske spesialisthelsetjenester (Strategi 1) inneholder flere forslag til modeller. Det vurderes at det vil ta lang tid å bygge opp tilstrekkelig strukturer og kapasitet, som kan underbygge et nytt helseforetak som gir et tjenestetilbud til den samiske befolkningen. En videreutvikling av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen bør derfor ta utgangspunkt det ordinære tjenestetilbudet. Dagens

organisering kan videreutvikles ved at helsetjenester til den samiske befolkningen styrkes i alle landets helseforetak tilpasset lokale behov og muligheter. Alle Regionale helseforetak har ansvar for å sikre likeverdige spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen i sitt geografiske nedslagsfelt. Tiltak for å forbedre tjenestetilbudet til den samiske befolkningen kan implementeres relativt raskt (Strategi 3). En langsiktig utvikling av det helhetlige tjenestetilbudet til den samiske befolkningen bør framgå gjennom en ny nasjonal handlingsplan (Strategi 2).

Konklusjon

1. Styret slutter seg til strategidokumentet «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» og dokumentet oversendes oppdragsgiver Helse- og omsorgsdepartementet med følgende prioriteringer:
 - Strategi for økt kvalitet og kompetanse i spesialisthelsetjenesten prioriteres i første fase, i nært samarbeid med primærhelsetjenesten.
 - Det utarbeides en nasjonal handlingsplan som omfatter helsetjenester til den samiske befolkningen.
 - I henhold til de regionale helseforetakenes sørge for ansvar bør det jobbes videre med overordnet organisering av samiske spesialisthelsetjenester. Modell 1, videreutvikling av dagens organisering, anbefales.
 - Særlige tiltak i Helse Vest er å ta i bruke e-læringskurset i læringsportalen.

Vedlegg:

1. Strategidokumentet «Spesialisthelsetjenester til den samiske befolkningen» (Norsk)
2. Felles prinsippdokument for Helse Nord RHF og Sametinget
3. Mandat for prosjektet
4. Vedtak fattet av styringsgruppen mars 2020

